

Asia: VN/8868/2019

Lausuntopyyntö: Uusimaa-PKS-Helsinki sote-erillisselvityksen loppuraportti

Lausunnonantajan lausunto

1. Ottaako raportissa esitetty malli riittävässä määrin huomioon alueen erityispiirteet sosiaali- ja terveydenhuollossa?

kyllä pääosin [Kyllä pääosin: Perustelut jäävät auki erityisesti vammaisten henkilöiden ja heidän palveluidensa osalta. Raportissa sosiaali- ja terveyspalveluiden tarpeen arviointi perustuu pääasiassa alueen ikärakenteiseen väestönkehitykseen. Se on perusteltua liittyessään hoito- ja hoivapalveluihin, mutta koskee myös laajasti muita ihmisryhmiä, esimerkiksi vammaisia ihmisiä, jotka tarvitsevat sosiaali- ja terveyspalveluja elämän mittaisesti. Nämä ihmisryhmät eivät nyt näy tässä loppuraportissa. Heidän kohdallaan arvioitavaksi tulevat niin palveluiden riittävyys, resursointi kuin kustannukset.]

2. Ottaako raportissa esitetty malli riittävässä määrin huomioon alueen erityispiirteet pelastustoimessa?

kyllä pääosin [Ei vahvaa kantaa]

3. Mahdollistaako esitetty erilliskokousmalli pääsyn tarpeenmukaisten ja riittävien sote-palvelujen piiriin paremmin kuin yhden alueellisen järjestäjän malli?

kyllä pääosin [Kyllä pääosin, huolena Uudenmaan eri alueiden mahdollisesti erilaiset ja eritasoiset palvelut riippuen asuinpaikasta]

4. Mahdollistaako erilliskokousmalli yhteisten sovitettujen asiakaskohtaisten perustason sote-palvelukokonaisuuksien toteutumisen alueella paremmin kuin yhden alueellisen järjestäjän malli?

kyllä

5. Mahdollistaako erilliskokousmalli erikoistason palvelujen toteutumisen alueella paremmin kuin yhden alueellisen järjestäjän malli?

ei pääosin [Erikoissairaanhoidon tasapuolinen ja yhdenvertainen toteutuminen mietityttää. Antaa Uudenmaan eri alueille (5 kpl) mahdollisuuden eritasoiseen palveluun ja erilaisiin ratkaisuihin.]

Erityistason palveluissa tulee varmistaa työntekijöiden riittävä osaamistaso, moniammatillisuus ja monialaisuus, kun esim. toteutetaan ja arvioidaan vammaisten ihmisten erityistason palvelukokonaisuuksia.]

6. Mahdollistaako erillISRatkaisu perus- ja erikoistason sosiaali- ja terveystalvelujen toiminnallisen integraation alueella?

ei pääosin [On tärkeää keskittää tiettyjä palveluita ja osaamista myös Uudenmaan alueella, mutta perustalvelut tulee saada sote-keskuksista. Esimerkiksi vammaisten ihmisten tietyt erikoistason talvelut (vammaistalvelut, vaativa lääkinällinen kuntoutus, erityistason apuvälineet ja hoitotarviketalvelut), vaativat erityisosaamista ja se on tarpeellista keskittää osaamiskeskuksiin, jotka tekevät tiivistä yhteistyötä alueen perustalveluiden ja erikoissairaanhoidon kanssa. Ruotsinkielisessä vammaissosiaalityön osaamisen keskittäminen vain yhdelle toimijalle olisi riski valinnanvapaudelle. Se aiheuttaisi myös mm. kohtuuttomia matkoja osalle talveluiden tarvitsijoita.]

7. Esityksen mukaisesti erikoissairaanhoidon järjestämistalvelu olisi yleisesti ja ensisijaisesti itsehallinnollisilla alueilla, HUSin järjestämistalvelu lakiin perustuvaa ja järjestämistalvelu sopimuksella sovitavaa talveluuta. Onko raportissa kuvattu ratkaisu mielestänne sote-talvelujen järjestämisen näkökulmasta sekä hallinnollisesti ja HUSin omistajaohjauksen näkökulmasta toteuttamiskelpoinen ja turvaako se sote-talvelujen järjestämisen alueella?

ei pääosin [Ei pääosin: Invalidiliitto yhtyy Sosten lausuntoon.]

8. Turvaako erillISRatkaisu sote-talvelujen järjestämistalvelu riittävän kantokykyiset alueet?

kyllä pääosin [Onko Itä-Uusimaa tällä väestöpohjalla riittävän kantokykyinen alue?]

9. Turvaako erillISRatkaisu asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamistalvelu mahdollisuuksien toteutumisen?

kyllä pääosin [Kyllä pääosin, ehdotettu malli antaa osallisuudelle mahdollisuuksia, mutta ne tulee myös turvata käytännössä. Vammaisneuvostojen asema ja vaikutusmahdollisuudet myös osana päätöksenteko tulee turvata joka alueella. Vammaisjärjestöjen osaamista ja yhteistyötä niiden kanssa tulisi hyödyntää nykyistä tehokkaammin. Tähän velvoittaa myös YK:n vammaisoikeuksien sopimus.]

10. Toteutuuko demokratia erillISRatkaisussa perustuslain edellyttämällä tavalla? (ks raportin luku 3) Jos ei, niin miten esityksen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamistalvelu voitaisiin vahvistaa?

Esityksessä erillISRatkaisuksi ei oteta riittävästi kantaa siihen, miten asiakas- ja potilasosallisuus varmistetaan. Invalidiliiton mukaan lakisääteisten vammaisneuvostojen rooli tulee turvata kaikilla alueilla. Asiakkaiden, potilaiden ja talveluiden käyttäjien osallisuus tulee turvata lainsäädännöllisesti. Myös järjestöjen vaikuttamis- ja osallisuustyö tulee turvata. Onko mietitty järjestöneuvottelukuntaa tai vastaavaa?

HUS: n hallinnossa demokratia toteuttaminen ja toteutuminen tulee miettiä tarkasti myös asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamistalvelu mahdollisuuksien näkökulmasta. Ketkä nimittävät HUS: n valtuuston ja hallituksen?

11. Toteutuuko talvelujen yhdenvertaisuus esitettyssä mallissa paremmin kuin yhden järjestäjän mallissa?

kyllä pääosin [Lainsäädännöllä on tässä suuri merkitys. Mitä yleisluontoisempi lainsäädännön pohja, sitä suuremmat mahdollisuudet erilaisiin käytäntöihin eri alueilla: esim. palvelutasoon, säästöihin. Pahimmassa tapauksessa säästetään heikommassa asemassa olevilta. Useat alueet mahdollistavat erilaiset (mahdollisesti) eri laatuiset palvelut. Ruotsin kielisten palvelujen osalta uhkana palvelujen siirtyminen kauas.]

12. Mahdollistaako erillisratkaisu kielellisten oikeuksien toteutumisen alueella paremmin kuin yhden järjestäjän mallissa?

kyllä pääosin [Ruotsin kielisten palvelut vaativat erillisiä ratkaisuja, eli ei ratkea aluejaon myötä. Tarvetta siellä on sekä lähipalveluille että erityisosaamista vastaaville osaamiskeskuksille.]

13. Millä toimenpiteillä ja missä palveluissa kielellisiä oikeuksia voitaisiin vahvistaa?

Invalidiliitto yhtyy Sosten, HUS: n ja Raseborgin vastauksissa esitettyihin näkemyksiin. Myös muiden vähemmistöjen oikeuksia voidaan vahvistaa mm. neuvostoilla, joilla on päätösvaltaa.

14. Millaisia vaikutuksia arvioitte erillisratkaisulla olevan osana hallituksen linjaamaa valtakunnallista kokonaisratkaisua?

-

15. Ehdotuksia itsehallinnollisten alueiden nimiksi?

-

16. Muut vapaamuotoiset huomiot loppuraportista

Invalidiliiton näkemyksen mukaan esitetty malli on suppea, eikä siinä käsitellä tarkemmin palveluiden järjestämistä. Työnjako sote-keskusten, HUS: n ja mahdollisten osaamiskeskusten välillä jää epäselväksi.

Huomio kiinnittyy mm. siihen, että esityksessä sosiaalitoimi jää taka-alalle. Tästä syntyy suuri huoli siitä, millaisiin käytäntöihin ja ratkaisuihin maakunnan eri alueilla päädytään.

Invalidiliitto on huolissaan vammaispalveluiden osaamisesta. Siihen tarvitaan valtakunnallisia koulutusta, esimerkiksi vammaissosiaalityön erikoistumiskoulutusta. Vammaispalveluiden erikoisosaamisen keskittäminen osaamiskeskuksiin on yksi mahdollinen ratkaisu.

Vammaisten ihmisten tulee saada peruspalveluja lähipalveluina, mutta vaativien palvelujen osaaminen tulee keskittää.

YK:n vammaisoikeuksien sopimus edellyttää vammaisten henkilöiden osallistamista päätöksentekoon. Palveluiden ja rakenteiden suunnittelussa pitää mukana olla eri-ikäisiä vammaisia henkilöitä sekä heitä edustavia järjestöjä. Vammaisneuvostoilla tulee olla todellista valtaa (vrt. vähemmistökielen lautakunta) ja palveluiden käyttäjien tulee olla mukana suunnittelemassa ja arvioimassa kaikissa palveluissa, ei pelkissä vammaispalveluissa.

Tietoomme on tullut, että apuvälineiden saatavuudessa on nykyisellään HUS-alueella ollut ongelmia, mm. korvaavat välineet, odotusajat, yksilöllisiä apuvälinetarpeita ei huomioida riittävästi. Erityistason apuvälinepalveluiden saavutettavuuteen ja saatavuuteen tulee kiinnittää huomiota toimivien apuvälinepalveluiden varmistamiseksi

Krokfors Ylva
Invalidiliitto ry